

2BLACKDOT..

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

15 Haziran 2026 – Sayı 113

Bu hizmet size 2blackdot ve Tema Grup tarafından ücretsiz verilmektedir. Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

*** Yasal Uyarı:*** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; a racı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kar yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde ve surette olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı 2blackdot ve Hakan Çalışkantürk sorumlu tutulamaz.

Fransa-GKRY Kuvvetlerin Statüsü Anlaşması (SOFA): Stratejik ve Hukuki Analiz

8 Haziran 2026 tarihli SOFA anlaşması, Fransa ve GKRY arasında imzalanarak Kıbrıs'taki güç dengelerini sarsan bir dönüm noktası olmuştur. Bu anlaşma, Fransız askeri unsurlarının adada kalıcı konuşlanmasını, ortak tatbikatları ve savunma sanayii iş birliğini sağlayarak, 1960 Garanti ve İttifak Antlaşmaları ile kurulan hukuki mimariye meydan okumakta ve Doğu Akdeniz'deki jeopolitik dengeyi tehdit etmektedir.

SOFA Anlaşmasının 5 Temel Operasyonel Bileşeni

Kalıcı Askeri Konuşlanma

Fransız askeri personelinin Güney Kıbrıs topraklarında süregelen veya kalıcı biçimde konuşlandırılmasına hukuki zemin sağlar.

Ortak Tatbikat ve Eğitim

Fransız ve Rum kuvvetlerinin müşterek tatbikatlar yapması ve Kıbrıs Ulusal Muhafızlarına uzun vadeli askeri kapasite transferi sağlanması.

Teçhizat ve Altyapı Desteği

GKRY askeri tesislerinin Fransa tarafından kullanılması ve bu tesislerin Fransız desteğiyle geliştirilmesi.

Savunma Sanayii Entegrasyonu

Thales, Naval Group ve Dassault gibi devlerin Rum tarafının askeri modernizasyonuna doğrudan katılımı.

Stratejik Özerklik Vizyonu

Macron'un "Avrupa stratejik özerkliği" hedefi doğrultusunda NATO bağımlılığım azaltacak bağımsız bir Fransız güç projeksiyonu.

1960 Antlaşmaları ve Hukuki İhlaller

İttifak Antlaşması II. Madde İhlali

1960 rejimi adada sadece Türk ve Yunan kuvvetlerine için verirken, Fransa gibi üçüncü bir devletin askeri varlığı doğrudan antlaşma ihlalidir.

Garanti Antlaşması ve Anayasal Denge

Adadaki anayasal dengeyi ve güvenliği garantülerin onayı dışında değiştiren bu SOFA, 1960 statüsüne aykırıdır.

GKRY'nin Yetki Sorunu

1960 Anayasası uyarınca tıbrıs Türklerinin onayı olmaksızın ada genelinde güvenlik sonuçları doğuracak egemenlik işlemi yapılamaz.

Uluslararası Sorumluluk (ARSIWA)

1960 yükümlülüklerinin ihlali nedeniyle hem GKRY'nin hem de yardımcı olan Fransa'nın uluslararası hukuki sorumluluğu doğabilecektir.

Jeopolitik ve Güvenlik Yansımaları

Hava ve Deniz Kapasite Artışı

Rafale savaş uçaklarının ve Fransız savaş gemilerinin fubris üslerini kullanarak Türkiye'nin operasyonel hareket serbestisini kısıtlama potansiyeli.

Enerji Güvenliği ve MEB Çatışmaları

Fransız askeri varlığının, GKRY'nin tartışmak MEB alanlarındaki iridrekarbon fasliyetlerine filli bir kuruma kalkını sağlaması.

'Yumuşak Dengeleme' Stratejisi

Türkiye'nin bölgedeki hareket alanını daraltmak için kurumsal kanallar ve asimetrik kapasite transferi kullanılması.

NATO ve AB İçi Gerilimler

Fransa ile Türkiye arasındaki NATO içi uyumsuzluğun kurumsallaşması ve itüfekin doğu kanadındaki tutarlılığın zayıflaması.

Risk Analizi ve Gelecek Senaryoları

Senaryo	Tetikleyici Gelişme	Temel Risk
Kademeli Konuşlanma	Sembolik Fransız birliği ve teknik personel sevki	Adada fiili ve geri dönülemez bir Fransız askeri varlığı oluşması.
Açık Gerilim	Tartışmalı MEB sularında ortak tatbikat icrası	Türk ve Fransız unsurları arasında 'denizde olay' ve diplomatik kriz riski.
Bölgesel Emsal	Diğer AB üyelerinin benzer SOFA imzalaması	Türkiye'nin bölgede diplomatik olarak daha fazla izole edilmesi.
Müzakere Felci	GKRY'nin TSK varlığına karşı daha katı tutumu	BM çözüm parametrelerinin ve müzakere sürecinin işlevsizleşmesi.

KIBRIS'TA KALICI FRANSIZ ASKERİ VARLIĞI: Fransa-GKRY Kuvvetlerin Statüsü Anlaşması'nın (SOFA)

Bölgesel Güvenlik ve Güç Dengelerine Etkileri

1. GİRİŞ

“Kuvvetlerin Statüsü Anlaşmaları (SOFA – Status of Forces Agreement), modern uluslararası güvenlik düzenlemelerinin en hassas ve en somut hukuki araçlarından birini teşkil etmektedir. Niteliği itibarıyla bir SOFA, yabancı askeri personelin ev sahibi devletin toprakları üzerindeki hukuki konumunu, yetki alanı paylaşımını, dokunulmazlık rejimini ve operasyonel çerçeveyi belirlemektedir. Fransa Cumhuriyeti ile Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) arasında 8 Haziran 2026 tarihinde imzalanan Kuvvetlerin Statüsü Anlaşması, tam da bu niteliğiyle Kıbrıs sorununun 1960’tan bu yana süregelen hukuki mimarisi açısından kritik bir dönüm noktasını temsil etmektedir.”

Anlaşma, kamuoyuna yansıyan bilgilere göre beş temel operasyonel alanı kapsamaktadır:

1. Fransız askeri unsurlarının Güney Kıbrıs topraklarına kalıcı ya da süregelen biçimde konuşlandırılması;
2. Ortak askeri tatbikatların icrası;
3. Eğitim faaliyetleri;
4. Askeri tesislere teçhizat desteği sağlanması;
5. Savunma sanayii alanında kurumsal iş birliğinin geliştirilmesi.

Bu beş unsur birlikte değerlendirildiğinde söz konusu anlaşmanın geçici ya da sembolik bir iş birliği belgesi olmayıp Kıbrıs'ta kalıcı Fransız askeri varlığına zemin hazırlayan kapsamlı bir düzenleme olduğu anlaşılmaktadır.

Anlaşmanın stratejik önemi dört temel analitik boyuttan kaynaklanmaktadır.

- **Birincisi**, hukuki boyut: Bir SOFA mekanizması aracılığıyla yabancı askeri güç projeksiyonu, 1960 Garanti Antlaşması ve İttifak Antlaşması'nın öngördüğü sınırlamalar çerçevesinde ciddi bir uyumluluk sorunu doğurmaktadır.
- **İkincisi**, operasyonel boyut: Fransız askeri unsurlarının adada fiziksel varlığı, mevcut güç dengesini fiilî ve kalıcı biçimde dönüştürmektedir.
- **Üçüncüsü**, diplomatik boyut: Anlaşma, bir NATO üyesi büyük gücün GKRY'yi uluslararası hukukun tartışmalı alanlarında aktif biçimde desteklediğini tescil etmektedir.
- **Dördüncüsü**, emsal boyut: Bu adım diğer AB ve NATO üyelerinin benzeri anlaşmalara yönelmesi için olası bir emsal teşkil etmektedir (Ress, 2000; Ker-Lindsay, 2011).

Bu çalışma söz konusu SOFA anlaşmasını uluslararası hukuk, güvenlik çalışmaları ve Doğu Akdeniz jeopolitiği perspektiflerinin kesişim noktasında kapsamlı biçimde ele almaktadır.

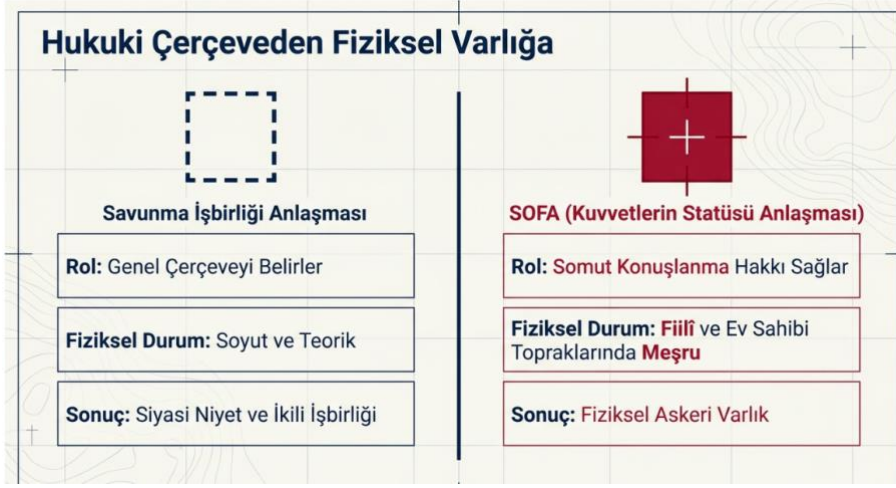
“Temel argüman şudur: 8 Haziran 2026 tarihli SOFA, Fransa-GKRY ilişkilerini nitel olarak dönüştürmekte; Kıbrıs'taki güç dengesini Türkiye ve KKTC aleyhine kalıcı biçimde yeniden şekillendirmekte ve BM müzakere çerçevesini yapısal olarak kısırlaştırmaktadır.”

2. FRANSA-GKRY SOFA ANLAŞMASININ İÇERİĞİ VE ARKA PLANI

2.1. SOFA Nedir? Uluslararası Hukuktaki Yeri ve İşlevi

Kuvvetlerin Statüsü Anlaşmaları, uluslararası hukuk terminolojisinde birbirine benzer birden fazla kavramı kapsayan bir üst kategori oluşturmaktadır. Temel olarak bir SOFA, yabancı devletin askeri personelinin ev sahibi devlet topraklarında bulunma koşullarını, yetki alanı paylaşımını, idari statüsü ve operasyonel kısıtlamaları düzenlemektedir (Fleck, 2014). NATO'nun standart SOFA modeli olan 1951 tarihli Londra Antlaşmasıyla ABD'nin ikili SOFA modelleri bu alandaki en geniş kapsamlı örnekler olarak öne çıkmaktadır.

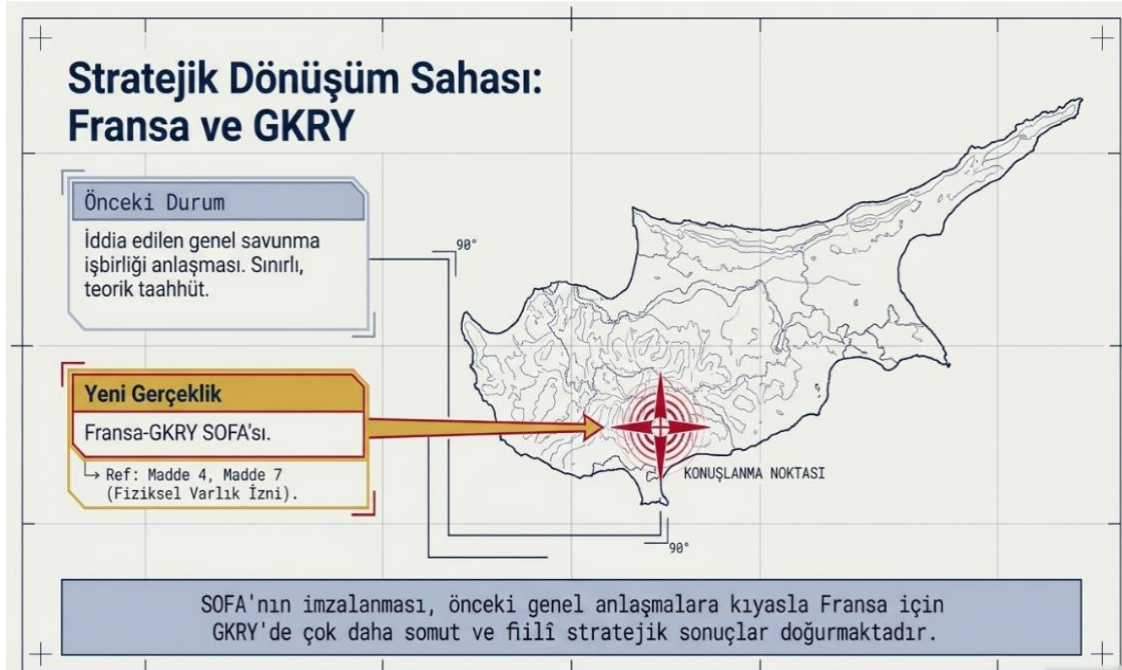
“Bir SOFA'yı salt bir savunma iş birliği anlaşmasından niteliksel olarak ayıran temel özellik, somut konuşlanma hakkı sağlamasıdır. Savunma iş birliği anlaşmaları genel çerçeveyi belirlerken SOFA, yabancı kuvvetlerin ev sahibi devlet topraklarında fiziksel varlığını hukuken mümkün ve meşru kılar. Bu nedenle Fransa-GKRY SOFA'sı, daha önce imzalandığı öne sürülen genel savunma iş birliği anlaşmasına kıyasla çok daha somut ve fiilî stratejik sonuçlar doğurmaktadır (Garamfalvi, 2002; Wilson, 2000).”

2.2. Anlaşmanın Temel Bileşenleri: 8 Haziran 2026 Tarihli SOFA

Kamuyoluna yansıyan bilgiler çerçevesinde 8 Haziran 2026 tarihli Fransa-GKRY SOFA'sının aşağıdaki operasyonel bileşenleri kapsadığı değerlendirilmektedir¹:

- **Fransız askeri unsurlarının Güney Kıbrıs'ta konuşlandırılması:** Bu hüküm, Fransız Silahlı Kuvvetleri personelinin Kıbrıs topraklarında kalıcı ya da dönemsel olarak bulunmasına zemin hazırlamaktadır. Konuşlanma hakkı, somut üs kullanım yetkisi ile doğrudan bağlantılıdır.

- **Ortak askeri tatbikatların icrası:** Fransız ve Rum kuvvetlerinin müşterek tatbikatlar yürütmesi, ittifak dayanışması ve operasyonel uyum açısından kritik bir adımdır; bu tatbikatlar kısmen Türkiye'nin tanımadığı GKRY MEB sularını kapsayabilir.
- **Eğitim faaliyetleri:** Fransız askeri uzmanlarının Kıbrıs Ulusal Muhafızlarına eğitim vermesi ve Rum personelinin Fransa'daki askeri kurumlarda yetiştirilmesi, uzun vadeli askeri kapasite transferi anlamına gelmektedir.
- **Askeri tesislere teçhizat desteği:** Fransız askeri tesislerinin GKRY altyapısından yararlanması ya da Kıbrıs'taki mevcut tesislerin Fransa desteğiyle geliştirilmesi, kalıcı bir lojistik ayak izi oluşturmaktadır.
- **Savunma sanayii iş birliği:** Fransız savunma sanayii şirketlerinin (özellikle Thales, Naval Group, Dassault) Kıbrıs ile entegrasyonu, Rum tarafının askeri modernizasyon sürecini Fransız sistemleriyle uyumlu biçimde ilerleteceği anlamına gelmektedir.

¹ <https://www.bbc.com/turkce/articles/cx21ypvkgwdo>

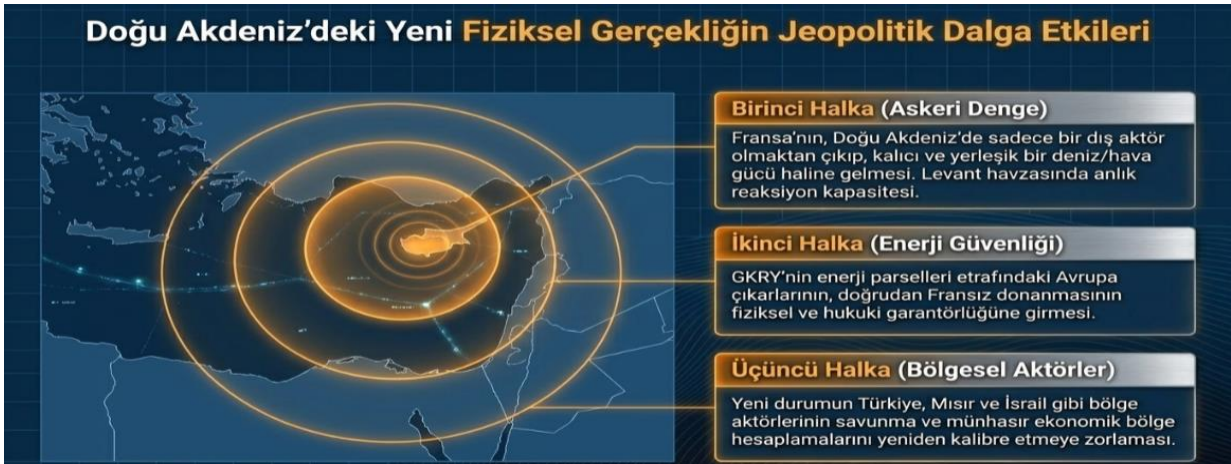
2.3. SOFA Öncesindeki Süreç ve Fransa'nın Doğu Akdeniz Stratejisi

8 Haziran 2026 tarihli SOFA, birikimli bir stratejik sürecin uzantısıdır. Bu sürecin temel halkalarını şöyle sıralayabiliriz:

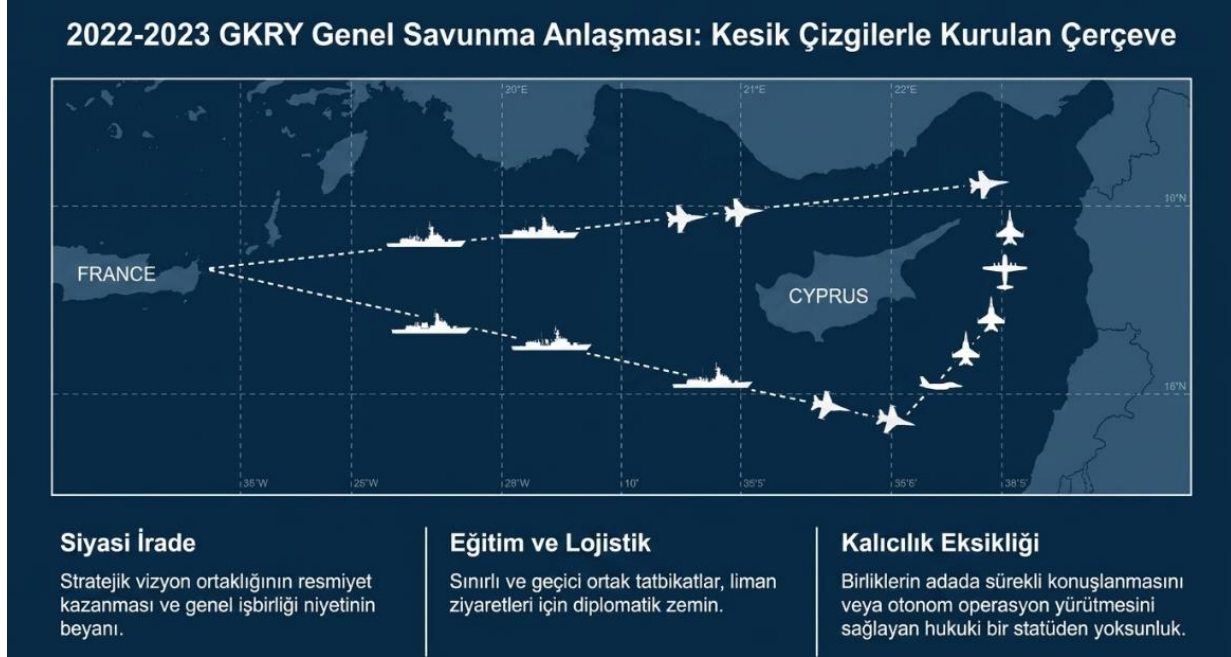
- **2006 Geçici Konuşlanma Hakkı ve 2021-Üçlü Ortaklık Yapısının Tesisi:** Fransa ve Yunanistan arasındaki stratejik ortaklığın GKRY ayağıyla tahkim edilmesi, bölgedeki çok taraflı savunma mimarisinin temelini oluşturmuştur. Fransa-Yunanistan stratejik ortaklık ve savunma iş birliği anlaşması; Rafale ve FDI savaş gemisi satışları yapılmıştır.
- **2022-2023: Fransa-GKRY genel savunma iş birliği anlaşmasının imzalanması**
- **2024-2025: Operasyonel Birlikte Çalışabilirlik Fazı:** Doğu Akdeniz'in tartışmalı sularında gerçekleştirilen geniş ölçekli ortak askeri tatbikatlar, Fransız hava ve deniz unsurlarının bölge coğrafyasına adaptasyonunu ve GKRY kuvvetleriyle doktrinel uyumunu sağlamıştır. Fransız-Rum ortak deniz tatbikatlarının düzenli hâle gelmesi ve Kıbrıs limanlarının Fransız deniz kuvvetlerine açılması sağlanmıştır. İdari ve teknik iş birliğini düzenleyen genel savunma anlaşmalarıyla, askeri lojistik ve altyapı paylaşımının protokolleri belirlenmiştir.
- **8 Haziran 2026: Kalıcı askeri statü:** Sürecin nihai aşaması olan SOFA (Status of Forces Agreement), Fransa'nın adadaki varlığını niyet beyanından çıkararak kalıcı bir askeri statüye dönüştürmüştür.

Fransa'nın bu süreçteki temel motivasyonları realist bir perspektifle değerlendirildiğinde üç temel etken öne çıkmaktadır.

- **İlk olarak**, Macron'un "Avrupa stratejik özerkliği" vizyonu çerçevesinde NATO bağımlılığını azaltacak bağımsız Fransız güç projeksiyonu kapasitesi oluşturma hedefi (Howorth, 2018).
- **İkinci olarak**, Doğu Akdeniz enerji güzergâhları ve deniz yetki alanı uyuşmazlıklarında taraf tutma tercihi.
- **Üçüncü olarak**, Libya ve diğer kriz ortamlarında Türkiye'yi Doğu Akdeniz'de dengeleme iradesi (Lacher, 2020). SOFA, bu üç motivasyonun kurumsal bir çıktısı niteliğindedir.

3. 1960 KIBRIS ANLAŞMALARI AÇISINDAN HUKUKİ DEĞERLENDİRME

3.1. 1960 Antlaşma Rejimi ve SOFA: Yapısal Gerilim

Bir SOFA mekanizması aracılığıyla Güney Kıbrıs'a yabancı kuvvet konuşlandırılması meselesi, 1960 tarihli antlaşmalar sistemi çerçevesinde son derece hassas hukuki soruları gündeme taşımaktadır. 1960 Kıbrıs İttifak Antlaşması², adada hangi kuvvetlerin bulunabileceğini açıkça düzenlemiştir. Antlaşmanın;

I. maddesi; Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye arasında bir üçlü ittifak kurmuş;

II. maddesi; Üçüncü devletlerin Kıbrıs'taki askeri varlığını doğrudan dışlamakta ya da en azından ciddi biçimde sınırlamaktadır. Antlaşma, Kıbrıs'ın güvenliğini belirlenmiş garantörler nezdinde teminat altına almış; bu düzenlemeyi dışarıdan bozabilecek unsurları meşruiyet dışında bırakmıştır (Ehrlich, 1974; Kyriakides, 1968).

Garanti Antlaşması'nın I. maddesi ise Kıbrıs'ın anayasal düzenini koruma taahhüdü vermenin yanı sıra, **Kıbrıs'ın "herhangi bir devletle ekonomik ya da siyasi birlik içine girmeyeceği"ni hükme bağlamaktadır.** Geniş yorumlandığında bu hüküm, Fransız kuvvetlerinin adaya kalıcı konuşlandırılmasını mümkün kılan bir SOFA düzenlemesini de kapsamaktadır; zira söz konusu konuşlanma, Kıbrıs topraklarının belirli güvenlik işlevleri açısından Fransa ile fiilî entegrasyonunu temsil etmektedir (Polyviou, 1980; Ehrlich, 1974).

3.2. GKRY'nin Yetki Sorunu

SOFA antlaşmaları doğası gereği egemenlik haklarının kullanımını gerektirmektedir; zira ev sahibi devlet yabancı kuvvetlere kendi toprakları üzerinde yetki alanı muafiyetleri tanımakta ve varlıklarına rıza göstermektedir. GKRY'nin 1960 anayasal düzeni çerçevesinde bu tür bir yetkiyi adanın tamamı adına kullanıp kullanamayacağı meselesi birkaç açıdan son derece tartışmalıdır.

3.2.1. 1960 Anayasası'nın İki Toplumlu Yapısı

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, cumhuriyeti açıkça Kıbrıs Türkleri ve Kıbrıs Rumlarının ortaklığına dayalı bir devlet olarak tanımlamış; her iki topluma kapsamlı kurumsal güvenceler sağlamıştır. Anayasa'nın 46. maddesi Cumhurbaşkanlığı makamını Rumlara, Cumhurbaşkanı Yardımcılığını ise Türklere tahsis etmiş; aynı anayasa Türk toplumuna dengeleme mekanizmaları aracılığıyla devlet kurumları üzerinde önemli bir kontrol yetkisi tanımıştır.

² Antlaşma, 1960 Garanti Antlaşması ile birlikte değerlendirilir. Garanti Antlaşması daha çok anayasal düzenin korunmasına ve garantörlük mekanizmasına odaklanırken, İttifak Antlaşması doğrudan askeri ve savunma boyutunu düzenlemektedir. Bu bağlamda;

- Kıbrıs'ın savunma düzeni 1960 sistemiyle sınırlandırılmıştır.
 - Adanın tek taraflı biçimde üçüncü devletlerle askeri ittifaklara yönelmesi, 1960 düzeninin ruhuna ve bazı yorumlara göre lafzına aykırıdır.
 - Özellikle yabancı askeri varlıkların veya savunma düzenlemelerinin Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs arasındaki dengeyi bozmaktadır.
- Bu nedenle Fransa-GKRY savunma iş birliği gibi anlaşmalar, Türkiye tarafından yalnızca siyasi değil, aynı zamanda 1960 antlaşmalar sistemini aşındıran hukuki ve stratejik gelişmelerdir.

Güvenlik alanındaki uluslararası yükümlülükler, bir toplumun diğerinin açık onayı olmaksızın akdedemeyeceği tipik anayasal işlemlerin başında gelmektedir (Ker-Lindsay, 2011; Pericleous, 2009).

Bir SOFA nin somut operasyonel bileşenleri göz önünde bulundurulduğunda bu durum daha da önem kazanmaktadır: Kıbrıs topraklarında yabancı kuvvetlerin konuşlandırılması, Kıbrıs Türklerinin de yaşadığı adanın güvenlik mimarisini doğrudan etkilemektedir. GKRY'nin "meşru halef devlet" iddiasının bu işlem açısından yeterli hukuki dayanağı yoktur (Crawford, 2012; Brownlie, 2008).

3.2.2. BM Güvenlik Konseyi Kararlarının Normatif Çerçevesi

BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs sorununa ilişkin temel kararları —özellikle 186/1964, 541/1983, 550/1984 ve 789/1992 sayılı kararlar— iki toplumlu ve iki bölgeli bir federal çözümü öngörmekte; bu formül Kıbrıs Türklerinin adanın eş kurucu unsuru sıfatını zımnen teyit etmektedir. Bu normatif çerçeveden hareketle GKRY'nin adanın tamamını temsil ettiğine dair iddiasının BM'nin kendi kurumsal tutumunu aşmaktadır. SOFA gibi fiilî sonuçlar doğuran bir güvenlik düzenlemesi bu bağlamda değerlendirildiğinde, söz konusu anlaşmanın BM çözüm parametrelerine aykırılık yaratan yönlerini açıkça ortaya çıkarmaktadır (Palley, 2005; Richmond ve Ker-Lindsay, 2001).

3.3. Antlaşma İhlali Analizi

3.3.1. İttifak Antlaşması'nın II. Maddesi ile Çelişki: Üçüncü Devletin Askeri Varlığı: 1960 İttifak Antlaşması, adaya konuşlandırılabilir kuvvetleri açıkça Türk ve Yunan taraflarıyla sınırlı tutmuştur. Bu hükmün doğal sonucu, antlaşmada öngörülme bir üçüncü devletin —bu durumda Fransa'nın— Kıbrıs'ta askeri varlık tesis etmesinin antlaşma sisteminin ruhuna ve metnine aykırı bir durum yarattığıdır. Antlaşmanın taraflarından biri olan Türkiye için bu yorumun hukuki anlamı son derece belirgindir. GKRY ise söz konusu antlaşmanın fiilî olarak işlevsizleştiğini öne sürebilecek olmakla birlikte, bu iddia garantör devletlerce kabul edilmemektedir (Boyle, 2009; Ehrlich, 1974).

3.3.2. Garanti Antlaşması'nın I. Maddesi ve Fransız Askeri Varlığının Anayasal Düzene Etkisi: Garanti Antlaşması'nın I. maddesi, Kıbrıs'ın anayasal düzeninin korunmasını güvence altına almaktadır. Yabancı bir kuvvetin SOFA çerçevesinde adaya kalıcı biçimde konuşlandırılması, 1960 güvenlik düzenlemelerinin öngörmediği yeni bir güvenlik mimarisi yaratmakta ve bu mimarinin 1960 anayasal dengesiyle uyumlu olup olmadığı sorusunu kaçınılmaz kılmaktadır. Fransa'nın olası bir çatışma ya da gerilim senaryosunda Rum tarafının yanında yer alması ihtimali, Garanti Antlaşması'nın koruma altına aldığı dengeye doğrudan zarar verme potansiyeli taşımaktadır (Villiger, 2009; Aust, 2007).

3.3.3. Devletin Sorumluluğu: ILC ARSIWA Çerçevesinde Değerlendirme: İleride ayrıntılı olarak değerlendirileceği gibi; Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun 2001 tarihli Devletlerin Uluslararası Hukuka Aykırı Eylemlerinden Sorumluluğu Taslak Maddeleri (ARSIWA) çerçevesinde GKRY'nin 1960 antlaşma rejimini SOFA aracılığıyla ihlal ettiğinin saptanması halinde uluslararası sorumluluk doğabilecektir. Sorumluluğun tespiti için ARSIWA'nın md. 4-11 kapsamında devlete atfedilebilir bir işlem (SOFA'nın devlet organlarınca akdedilmesi bu koşulu doğrudan karşılamaktadır), md. 12 kapsamında uluslararası bir yükümlülüğün ihlali ve md. 20-27 kapsamında sorumluluğu ortadan kaldıran halin yokluğu şartlarının bir arada bulunması gerekmektedir (Crawford, 2013). Belirtilenler, Türkiye'nin diplomatik ve siyasi argümanlarını pekiştiren bir referans çerçevesi işlevi görmektedir (Thirlway, 2013).

3.4. VCLT'nin 30. Maddesi: Art Arda Gelen Antlaşmalar ve Çakışma

Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin (VCLT) 30. maddesi, aynı konuya ilişkin art arda imzalanan antlaşmalar arasındaki çakışmayı düzenlemektedir. Fransa 1960 antlaşmalar sisteminin tarafı olmamakla birlikte, GKRY açısından sonraki bir antlaşmanın (SOFA) önceki antlaşmalar (1960 İttifak ve Garanti Antlaşmaları) çerçevesindeki yükümlülüklerle çelişmesi hem VCLT md. 30 hem de genel uluslararası hukuk perspektifinden sorunlu bir tablo ortaya koymaktadır. Nitekim VCLT'nin 41. maddesi, ikili anlaşmaların çok taraflı antlaşma rejimleri çerçevesindeki yükümlülükleri ihlal edemeyeceğini hükme bağlamaktadır (McNair, 1961; Villiger, 2009).

4. GARANTÖRLÜK SİSTEMİ VE TÜRKİYE'NİN HUKUKİ POZİSYONU

4.1. Fransız Askeri Varlığı Karşısında Garantörlük Haklarının Önemi

1960 Garanti Antlaşması'nın IV. maddesi, garantör devletlere anayasal düzeni yeniden sağlamak amacıyla "gerekli önlemleri alma" yetkisini tanımaktadır. Bu hüküm daha önce ağırlıklı olarak Kıbrıs'ın diğer devletlerle birleşme tehlikesi ya da toplumlar arası şiddet bağlamında ele alınmıştır. Bununla birlikte, bir üçüncü devletin SOFA çerçevesinde adaya askeri kuvvet konuşlandırması bu yetkinin sınırlarını yeniden sorgulatan yeni bir hukuki soruyu gündeme taşımaktadır. Anlaşmanın 1960 rejimiyle çeliştiğinin hukuken tescil edilmesi durumunda Türkiye'nin garantör devlet sıfatıyla bu duruma itiraz etme ve gerekli önlemleri alma hakkı kuşkusuz mevcuttur (Emilou, 2009; Ress, 2000).

4.2. Türkiye'nin Garantör Devlet Sıfatından Kaynaklanan Somut Hakları

- **Fransa'dan ve diğer garantörlerden istişare talep etme:** SOFA imzalanmadan önce garantörlerle istişare yapılmaması, Garanti Antlaşması'nın ruhunu zedeleyen usul ihlali niteliğindedir.
- **SOFA'ya uluslararası platformlarda itiraz hakkı:** BM Güvenlik Konseyi, BM Genel Kurulu ve diğer uluslararası mekanizmalarda anlaşmanın 1960 rejimiyle bağdaşmadığına ilişkin görüşünü kayıt altına aldırma hakkı.
- **Fransız askeri varlığının Kıbrıs Türklerinin güvenliğini tehdit etmesi halinde önlem alma yetkisi:** IV. maddenin kapsam yorumuna bağlı olmakla birlikte, bu durum teorik olarak işletilebilir bir mekanizmayı işaret etmektedir.
- **SOFA'nın KKTC topraklarına yönelik herhangi bir güvenlik riski oluşturması halinde askeri tedbir alma hakkı:** Bu hak halihazırda süregelen TSK varlığı ile uyumludur.

4.3. Türkiye'nin Hukuki Pozisyonunun Güçlü Yönleri

- 1960 antlaşma metninin 65 yıllık süreçte Türkiye tarafından tutarlı biçimde savunulması ve BM Güvenlik Konseyi kararlarıyla desteklenmesi.
- SOFA'nın 1960 İttifak Antlaşması'nda öngörülmeleyen üçüncü devlet askeri varlığını meşrulaştırdığı yönündeki güçlü normatif argüman.
- GKRY'nin tüm ada adına egemenlik haklarını tek taraflı kullanmasının BM parametreleriyle çeliştiğine ilişkin sistematik itiraz.
- KKTC'deki TSK varlığı ve askeri caydırıcılık kapasitesi.

5. DOĞU AKDENİZ JEOPOLİTİĞİ AÇISINDAN SONUÇLAR

5.1. SOFA'nın Fiziksel Güç Dengesi Üzerindeki Etkisi

Fransa-GKRY SOFA'sının Doğu Akdeniz güç dengesi üzerindeki en doğrudan etkisi, Fransız kuvvetlerinin Kıbrıs topraklarında kalıcı ya da dönemsel askeri varlık tesis etmesinin önünü açmasıdır. Bu durumun somut güvenlik etkileri şunlardır:

- **Hava kapasitesi:** Fransız savaş uçaklarının (potansiyel olarak Rafale) Kıbrıs'taki hava üslerinden operasyon icra edebilmesi; bu durum Türkiye'nin Kıbrıs'a, Ege'ye ve Doğu Akdeniz'e yönelik hava kapasitesi denklemi üzerinde yeni bir değişken ortaya çıkarmaktadır.
- **Deniz kapasitesi:** Naval Group'un Fransız deniz kuvvetleri bağlantısı çerçevesinde Kıbrıs limanlarının Fransız denizaltıları ve savaş gemilerinin yelken durağı ya da ikmal üssü hâline gelmesi.
- **İstihbarat ve gözetleme:** Fransız ISR (istihbarat, gözetleme, keşif) varlığının Türkiye'nin deniz kuvvetleri ve hava kuvvetleri hareketlerini Kıbrıs'tan izleme kapasitesini ciddi ölçüde artırması.
- **Hızlı kuvvet yığınağı:** Bir kriz senaryosunda Fransa'nın Kıbrıs üzerinden Doğu Akdeniz'e çok daha hızlı güç projeksiyonu yapabilmesi.

5.2. Güç Dengesi Teorisi: SOFA ve Yumuşak Dengeleme

Kenneth Waltz'un yapısal realizmi çerçevesinde SOFA, Türkiye'ye yönelik somut bir yumuşak dengeleme (soft balancing) mekanizması olarak değerlendirilebilir (Waltz, 1979; Paul, 2005). Bu yaklaşım, doğrudan askeri yüzleşme yerine kurumsal kanallar, ittifak inşası ve asimetrik kapasite transferi aracılığıyla bölgesel rakibin hareket alanını daraltmayı hedeflemektedir. Fransa'nın Kıbrıs'taki fiziksel varlığı bu stratejiyi ilerleyen dönemde sert dengeleme (hard balancing) unsurlarıyla takviye edilebilir bir zemine taşımaktadır.

Öte yandan neoliberal perspektiften SOFA, Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki kurumsal bağlarını derinleştirme ve bu süreçte hem ekonomik hem stratejik kazanımlar elde etme politikasının bir ürünüdür. Savunma sanayii işbirliği bileşeni —özellikle Naval Group, Thales ve Dassault'nun bölgedeki faaliyetleri— bu boyutun somut göstergesidir (Nau ve Heuser, 2022)^{3, 4}.

5.3. Enerji Güvenliği: SOFA ve MEB Uyuşmazlıkları

SOFA'nın en kritik dolaylı etkilerinden biri, GKRY'nin tartışmalı MEB bölgelerinde sürdürdüğü hidrokarbon arama faaliyetlerine fiil askeri güvence sağlamasıdır. Fransız deniz kuvvetleri unsurlarının Kıbrıs'ta varlık tesis

³ Naval Group: Fransa'nın devlet ağırlıklı büyük deniz savunma şirkettir. Denizaltı, fırkateyn, korvet ve savaş gemisi tasarımı ile üretiminde uzmanlaşmıştır. GKRY ve Doğu Akdeniz bağlamında özellikle deniz güvenliği, liman altyapısı, deniz gözetleme ve savaş gemisi iş birlikleri açısından önem taşımaktadır. Thales: Radar, elektronik harp, hava savunma sistemleri, uydu teknolojileri ve komuta-kontrol altyapıları geliştiren Fransız savunma ve teknoloji şirkettir. Doğu Akdeniz'de deniz ve hava sahası gözetleme kapasitesi, erken uyarı sistemleri ve NATO uyumlu savunma ağıları bakımından stratejik rol oynayabilir. Dassault Aviation: Fransa'nın önde gelen savaş uçağı üreticisidir. Özellikle Rafale savaş uçaklarıyla bilinmektedir. GKRY-Yunanistan-Fransa güvenlik ekseninde hava üstünlüğü, caydırıcılık ve Doğu Akdeniz'de güç projeksiyonu tartışmalarında önemli bir aktördür.

⁴ Dassault: Bölgedeki hava üstünlüğünün (air superiority) ana sağlayıcısıdır. Dassault tarafından geliştirilen platformlar, sadece keşif ve gözetleme değil, aynı zamanda Doğu Akdeniz hava sahasında etkin bir Alan Reddi (A2/AD) kapasitesi oluşturarak stratejik derinlik sağlar. Naval Group: Derin deniz operasyon kabiliyetine sahip bu platformlar, enerji bloklarının korunması ve kuvvet projeksiyonu için gerekli materyal altyapıyı modernize etmektedir. Thales: Gelişmiş radar sistemleri ve sensör füzyon teknolojileri ile bölgedeki "durumsal farkındalığı" (situational awareness) en üst düzeye çıkarır. Thales sistemleri, Doğu Akdeniz'de kapsamlı bir erken uyarı kalkını oluşturarak her türlü asimetrik tehdidin önceden algılanmasını sağlar.

etmesi, Türk deniz kuvvetlerine karşı fiilî bir etki yaratma potansiyeli taşımaktadır (Tziarras, 2019; Leal-Arcas, 2013). Bu tablo şu enerji güvenliği sonuçlarını doğurabilir:

- Fransa'nın güvencesi altında GKRY'nin daha cesur MEB açılımları yapması ve derin sular dahil tartışmalı bloklarda arama faaliyetlerini genişletmesi.
- ENI, Total ve diğer Fransız bağlantılı enerji şirketlerinin Kıbrıs bloklarına yönelik yatırım iştahının artması.
- Türkiye'nin Mavi Vatan doktrinini çatışmaya girmekten kaçınarak savunmasının giderek güçleşmesi.
- EastMed boru hattı ve benzeri projelerin Fransız güvenlik garantileri kapsamına girmesi olasılığı.

5.4. Fransa-Yunanistan-GKRY-İsrail Ekseninin SOFA ile Derinleşmesi

Fransa-GKRY SOFA'sı, bölgedeki dörtlü eksenin hukuki ve kurumsal açıdan güçlendirmektedir. Bu eksenin enerji, deniz güvenliği ve diplomatik koordinasyon alanlarında derinleşmesini kolaylaştıran SOFA, Türkiye'nin çevrelenme kaygılarını daha da keskinleştirmektedir. Özellikle İsrail'in Leviathan gaz sahasından Kıbrıs üzerinden Avrupa'ya uzanan enerji güzergâhlarının Fransız güvencesiyle daha iyi korunması ihtimali bu çerçevede değerlendirilmesi gereken konulardandır (Panagiotou, 2021; Tzimitras ve Hadjiyianni, 2016).

5.5. NATO İçi Gerilimler: Fransa ve Türkiye Arasındaki Yapısal Çelişki

Fransa-GKRY SOFA'sı, Fransa ile Türkiye arasındaki NATO içi gerilimi kurumsal bir zemine taşımaktadır. Ortak tatbikatlar, istihbarat paylaşımı ve lojistik destek boyutlarıyla bu anlaşma, NATO'nun Doğu Akdeniz güvenlik mimarisine⁵ müdahil olan iki üyesi arasındaki uyumsuzluğu somut bir düzleme oturtmaktadır. Bu durum, NATO Konseyi'nde yüzleşmekten kaçınılması güç gerilimlere zemin hazırlamakta ve ittifakın Doğu Flankındaki tutarlılığını zayıflatmaktadır (Giegerich ve diğerleri, 2021; Aybet, 2012).⁶

6. NATO, AB VE BÖLGESEL GÜVENLİK DENGELERİNE ETKİLERİ

6.1. AB Hukuku ve SOFA: PESCO⁷ Çerçevesindeki Konumu

Fransa-GKRY SOFA'sının AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP)⁸ ile Kalıcı Yapılandırılmış İş Birliği (PESCO) çerçevesindeki konumu önem taşımaktadır. AB üyesi devletler arasındaki ikili savunma iş birlikleri hukuki açıdan mümkün olmakla birlikte, bu düzenlemelerin Birlik'in genel dış politika ve güvenlik hedefleriyle uyumlu olması beklenmektedir. SOFA'nın Kıbrıs sorununun çözümünü zorlaştırması durumunda anlaşmanın AB'nin Doğu Akdeniz politikası ve Türkiye ile ilişkiler açısından kurumsal güçlükler doğurabileceği değerlendirilmektedir (Trybus ve White, 2019; Christou, 2004).

6.2. NATO'nun Kurumsal Tepkisi ve İttifak Geriliminin Yönetimi

NATO, SOFA anlaşmasına doğrudan taraf olmamakla birlikte bu düzenleme ittifakın kurumsal çerçevesini birkaç açıdan etkilemektedir. NATO'nun Doğu Akdeniz'deki ittifak tutarlılığına katkısı olumsuz yönde etkilenebilir; zira bir Fransız-Rum ortak harekâtının hem NATO mekanizmalarını hem de SOFA çerçevesini kapsar biçimde icra edilmesi halinde komuta-kontrol karmaşıklığı kaçınılmaz hale gelebilir. Bunun yanı sıra anlaşma, ittifak üyesi devletler arasında ayrımcı güvenlik taahhütleri oluşturmaktadır; bu durum NATO'nun 5. madde garantilerine dayalı bütünlük caydırıcılık mantığıyla gerilim yaratmaktadır (Williams, 2019; Anagnostakis, 2020).

6.3. Silahlanma Dinamikleri ve Bölgesel Caydırıcılık

Savunma sanayii iş birliği bileşeni aracılığıyla gerçekleşecek Fransız askeri teçhizatı transferi, Rum tarafının orta vadede önemli bir askeri kapasite artışı sağlamasına imkân tanıyacaktır. Bu süreçte öne çıkan temel platformlar şunlardır: Fransız yapımı Rafale savaş uçakları (olası), Naval Group FDI tipi fırkateynler ya da denizaltı sistemleri ile Thales hava savunma sistemleri (Wohlforth ve diğerleri, 2007; Posen, 1993). Bu kapasite artışı Türkiye'nin karşı önlemler almasını tetikleyecek ve bölgede bir silahlanma sarmalı riskini beraberinde getirecektir. **Türkiye'nin bu konudaki iradesi nettir.**

⁵ “Doğu Akdeniz güvenlik mimarisi”, Doğu Akdeniz bölgesindeki devletlerin, ittifakların, askeri dengelerin, enerji rekabetinin ve güvenlik düzenlemelerinin oluşturduğu stratejik yapıyı ifade eder. Başka bir ifadeyle bu kavram: bölgede kimlerin güç sahibi olduğunu, hangi devletlerin ittifak kurduğunu, askeri caydırıcılığın nasıl şekillendiğini, enerji kaynakları ve deniz yetki alanlarının nasıl korunduğunu, krizlerin nasıl yönetildiğini açıklayan bütüncül güvenlik düzenini anlatır.

⁶ “Doğu flankı” (eastern flank), genellikle NATO'nun doğu sınır hattını ifade eden jeopolitik ve askeri bir kavramdır. “Flank” askeri terminolojide “kanat” anlamına gelir. Dolayısıyla doğu flağı, ittifakın doğuya bakan savunma hattı demektir.

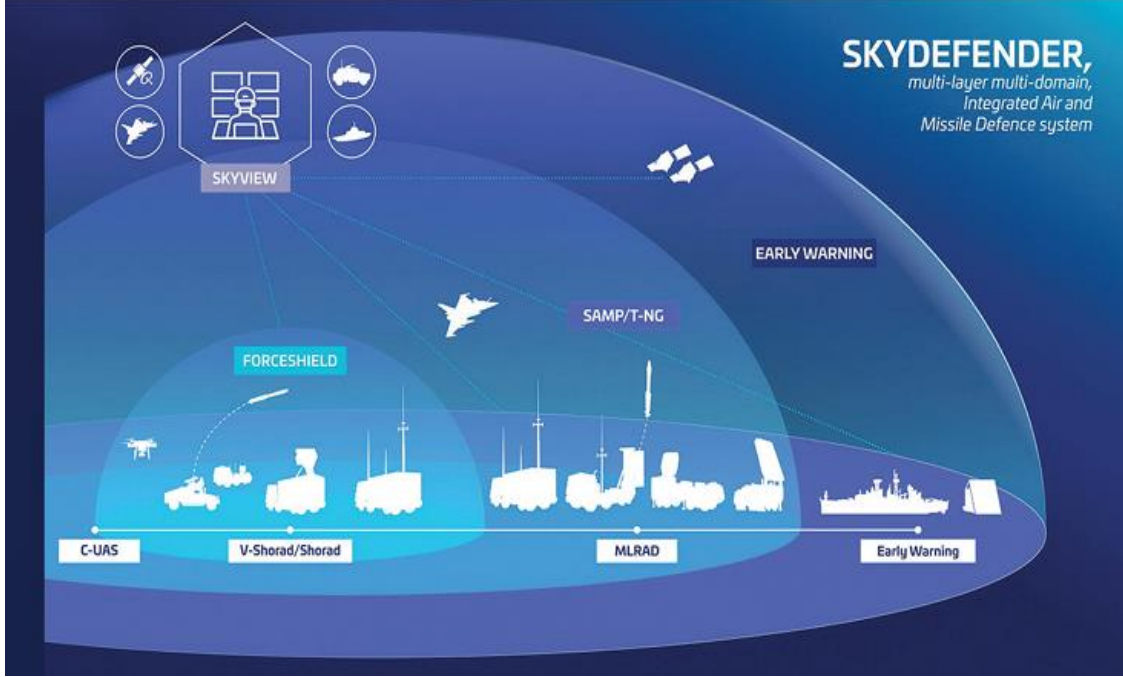
⁷ Permanent Structured Cooperation (Kalıcı Yapılandırılmış İş Birliği), Avrupa Birliği üyesi devletlerin savunma ve güvenlik alanında daha yakın iş birliği yapmasını amaçlayan bir mekanizmadır. 2017 yılında başlatılmıştır. Temel amacı:

- Avrupa'nın askeri kapasitesini geliştirmek,
- Ortak savunma projeleri üretmek,
- AB'nin stratejik özerkliğini artırmak,
- Savunma sanayii entegrasyonunu güçlendirmektir.

⁸ Common Security and Defence Policy — Türkçesiyle “Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası” (OGSP) — Avrupa Birliği'nin dış politika ve güvenlik yapısının askeri ve savunma boyutunu oluşturan mekanizmadır.

OGSP'nin temel amacı:

- AB'nin kriz yönetimi kapasitesini geliştirmek,
- Barışı koruma operasyonları yürütmek,
- Avrupa'nın güvenlik çıkarlarını korumak,
- Ortak savunma kapasitesini güçlendirmektir.

<https://www.defenceturk.net/thales-yeni-hava-savunma-sistemini-tanitti>

7. BM PARAMETRELERİ VE KIBRIS MÜZAKERE SÜRECİNE ETKİLERİ

7.1. SOFA ve BM Çerçevesindeki Çözüm Parametreleri

BM çerçevesindeki Kıbrıs müzakereleri, onlarca yıldır iki toplumlu ve iki bölgeci federal çözüm modeli üzerine inşa edilmektedir. Bu modelin temel gerekliliklerinden biri, adanın güvenlik mimarisinin garantörler ve BM tarafından belirlenen çerçeve içinde şekillendirilmesidir.

“Fransa-GKRY SOFA'sı ise bu parametreyi aşan, garantörler ya da BM tarafından onaylanmamış ikili bir güvenlik düzenlemesi tesis etmektedir. Bu nedenle anlaşma, BM çözüm çerçevesini bir müzakere konusu olarak güçleştirecektir (Palley, 2005; Hannay, 2005).”

7.2. Güvenlik Garantileri Müzakeresi

Kapsamlı Kıbrıs müzakerelerinde en can alıcı mesele daima güvenlik garantileri meselesi olmuştur. Türkiye, herhangi bir çözüm anlaşmasının TSK varlığını kalıcılaştıracak veya garantörlük haklarını koruyacak bir güvenlik düzenlemesini zorunlu koşul olarak görmektedir. Tarihsel gelişmeler bu zorunluluğu doğrulamaktadır. Ancak; **Fransa desteğini arkasına alan GKRY'nin mevcut Türk kuvvetlerinin geri çekilmesi yönünde daha katı bir tutum sergilemesi kuvvetle muhtemeldir (Richmond ve Ker-Lindsay, 2001; Stivachtis, 2010).**

7.3. Fiilî Durum ve Müzakere Psikolojisi

Uluslararası müzakerelerde fiilî durum (facts on the ground) olgusu kritik bir role sahiptir. Fransa-GKRY SOFA'sı, Rum tarafının güvenlik alanında dışarıdan destek almaya başladığı ve bu desteği kalıcılaştırdığı mesajını vermektedir. Türkiye cephesinde bu gelişme müzakere psikolojisini olumsuz etkileyecek; Türkiye ve KKTC'de ileride akdedilecek bir anlaşmanın güvenilir bir uluslararası güvenceyle desteklenmeyeceği kaygısını derinleştirecektir. Bu bağlamda fiilî durumdaki olumsuz değişimin çözüm sürecini daha da uzun vadede karmaşık bir hale getireceği değerlendirilmektedir (Tzimitras, 2018).

8. TÜRKİYE VE KKTC AÇISINDAN STRATEJİK SONUÇLAR

8.1. Türkiye'nin Güvenlik Algısı: Fiziksel Tehdit Boyutu

SOFA'nın genel savunma iş birliği anlaşmalarına kıyasla en kritik farkı, soyut taahhütlerin ötesine geçerek somut ve kalıcı bir tehdit boyutu ortaya çıkarmasıdır. Fransız kuvvetlerinin Kıbrıs'ta fiilen konuşlanması şu özgün güvenlik kaygılarını beraberinde getirmektedir:

- **Kuzeye yönelik potansiyel tehdit:** KKTC sınırına yakın konuşlanan Fransız unsurlarının gerginlik dönemlerinde dolaylı bir baskı aracı işlevi görmesi.
- **Deniz yetki alanları:** Fransız deniz kuvvetlerinin tartışmalı sularda Türk hareketlerini izleyip kısıtlaması.
- **Hava hâkimiyeti:** Fransız hava kuvvetleri varlığının Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki hava harekât serbestisini sınırlayan yeni bir değişken oluşturması.
- **İstihbarat:** Kıbrıs'tan sürdürülen Fransız istihbarat faaliyetlerinin Türkiye'nin Güney ve Doğu Akdeniz operasyonel güvenliğine yönelik bir kapasite yaratması.

8.2. KKTC'nin Güvenlik ve Siyasi Konumu

KKTC açısından Fransa-GKRY SOFA'sı hem güvenlik hem de siyasi tanınma boyutlarında ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Güvenlik boyutunda Rum tarafının elde ettiği kapasite artışı, KKTC'nin savunma planlamasında daha temkinli ve muhafazakâr bir tutuma yönelmesini zorunlu kılmaktadır. Siyasi tanınma boyutunda Fransa'nın GKRY'nin pozisyonunu açıkça desteklemesi, KKTC'nin AB üye devletleri nezdinde diplomatik müttefik arayışını daha da güçleştirmektedir. Ekonomik izolasyon boyutunda ise savunma sanayii iş birliğini de kapsayan ve Fransa ile GKRY arasındaki genel ilişkileri derinleştiren bu süreç, KKTC'nin uluslararası ekonomik entegrasyonunun önündeki engelleri pekiştirme potansiyeli taşımaktadır. (Christophorou ve diğerleri, 2008; Trimikliniotis, 2012).

8.3. Türkiye'nin TSK Varlığı ve SOFA'nın Hukuki Simetrisi

Türkiye'nin Kıbrıs'taki TSK varlığı, 1960 İttifak Antlaşması ve 1974 müdahalesinin ardından süregelmekte olup Türkiye bu varlığı garantörlük haklarının bir gereği olarak tanımlamaktadır. Fransa-GKRY SOFA'sı bu denkleme yeni bir boyut katmaktadır: GKRY'nin TSK varlığının karşısına Fransız SOFA çerçevesini bir denge unsuru olarak çıkarması beklenmektedir. Türkiye, bu hukuki simetri argümanını reddedecektir. Zira SOFA ile TSK varlığı hem tarihsel kök hem de antlaşma dayanağı açısından niteliksel olarak birbirinden farklı olduğu izahtan varestedir (Warbrick, 2001; Boyle, 2009).

9. ULUSLARARASI SORUMLULUK HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

9.1. Devletin Uluslararası Sorumluluğuna İlişkin Genel Çerçeve

Uluslararası hukukta devlet sorumluluğu doktrini, Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun (ILC) 2001 yılında tamamladığı ve BM Genel Kurulu'nun 56/83 sayılı kararıyla dikkate aldığı Devletlerin Uluslararası Hukuka Aykırı Eylemlerinden Sorumluluğuna İlişkin Taslak Maddeler (ARSIWA) ile kodifiye edilmiştir. ARSIWA'nın 1. maddesi, "**her uluslararası hukuka aykırı eylem bir devletin uluslararası sorumluluğunu doğurur**" ilkesini evrensel bir kural olarak belirlemiş; bu ilke Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) pek çok kararıyla teyit edilmiştir (Gabčíkovo-Nagymaros, 1997; Barcelona Traction, 1970). Fransa-GKRY SOFA'sı bağlamında iki devletin —GKRY ve Fransa'nın— uluslararası sorumluluğu ayrı ayrı ve birlikte analiz edilmelidir (Crawford, 2013; Brownlie, 2008).

9.2. GKRY'nin Uluslararası Sorumluluğu

9.2.1. Atıf: Devlet Organlarının Eylemi (ARSIWA Md. 4-11)

ARSIWA'nın 4. maddesi uyarınca bir devletin herhangi bir organının eylemi —yasama, yürütme veya yargı fark etmeksizin— o devlete atfedilebilir niteliktedir. Fransa-GKRY SOFA'sının Kıbrıs yürütme organı tarafından imzalanmış ve parlamentosu tarafından onaylanmış olması bu atıf koşulunu şüpheye yer bırakmayacak biçimde karşılamaktadır. Dolayısıyla GKRY devletinin uluslararası hukuki eylem ehliyetine ilişkin sınırlamalar gözetilmeksizin SOFA, GKRY'ye doğrudan atfedilecek bir devlet eylemi niteliği taşımaktadır (Crawford, 2013; Aust, 2007).

9.2.2. Yükümlülük İhlali (ARSIWA Md. 12)

ARSIWA'nın 12. maddesi, "bir devletin eylemi, söz konusu eylemin gerçekleştiği an itibarıyla devleti bağlayan bir uluslararası yükümlülüğe uygun düşmediğinde" uluslararası hukuka aykırılığın mevcut olduğunu düzenlemektedir. Bu çerçevede GKRY açısından üç yükümlülük eksenini somutlaşmaktadır.

İlk eksen, 1960 İttifak Antlaşması'nın II. maddesiyle çatışmadır. Söz konusu madde Kıbrıs topraklarında bulunabilecek kuvvetleri sınırlı tutmaktadır. **İkinci eksen**, Garanti Antlaşması'nın I. ve II. maddeleriyle gerilimdir. Anayasal dengeyi yabancı askeri güç yoluyla değiştiren bu düzenleme, garantörlük mekanizmasının koruma altına aldığı 1960 statükosunu fiilen dönüştürmektedir. **Üçüncü eksen** ise 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın iki toplumlu yapısına ilişkin yükümlülüklerdir. Kıbrıs Türklerinin onayı olmaksızın, ada genelinde güvenlik sonuçları

doğuracak egemenlik işlemlerinin gerçekleştirilmesi, iki toplumlu anayasal ortaklığın ruhunu ihlal etmektedir (Ehrlich, 1974; Kyriakides, 1968).

9.2.3. Sorumluluğu Ortadan Kaldıran Haller (ARSIWA Md. 20-27)

GKRY, olası bir uluslararası sorumluluk iddiasına karşı ARSIWA'nın 20-27. maddeleri kapsamındaki savunma argümanlarına başvurabilir.

- Rıza (ARSIWA md. 20): GKRY, SOFA'yı egemenlik hakkının doğal bir kullanımı ve meşru devlet olarak kendi rızasıyla akdettiği bir anlaşma olarak sunacaktır. Ancak bu argüman, rızanın 1960 antlaşma çerçevesinin dışına çıkarak verilmesi nedeniyle tartışmalıdır.
- Zorunluluk (ARSIWA md. 25): GKRY'nin, Kıbrıs'ın güvenliğine yönelik ağır ve yakın tehdidin varlığını öne sürerek zorunluluk hali savunmasına başvurması teorik olarak mümkündür. Ancak bu savunmanın kabulü için tehdidin "temel çıkarlara" yönelik olması ve başka çarenin bulunmaması şartları birlikte aranmaktadır.
- Karşı önlem (ARSIWA md. 22): GKRY'nin Türkiye'nin garantörlük haklarını ihlal ettiğini öne sürerek SOFA'yı bir karşı önlem olarak konumlandırması teorik olarak mümkünse de bu argüman son derece zayıftır; zira SOFA ikincil bir karşı önlem değil, birincil ve bağımsız bir eylem niteliği taşımaktadır.

9.3. Fransa'nın Uluslararası Sorumluluğu

9.3.1. Fransa'nın 1960 Antlaşma Rejimine Bağlılık Yükümlülüğü

Fransa, 1960 Kıbrıs antlaşmalarına taraf değildir; bu durum Fransa'nın doğrudan antlaşma sorumluluğunu prensipte ortadan kaldırmaktadır. Bununla birlikte Fransa'nın uluslararası sorumluluğu iki bağımsız teorik temelden kaynaklanabilmektedir.

Birinci temel, genel uluslararası hukuk kapsamında pacta tertiis⁹ ilkesinin sınırlılıklarıdır. VCLT'nin 34. maddesi "bir antlaşma, antlaşmaya taraf olmayan bir devlet için onun rızası olmaksızın ne yükümlülük ne de hak yaratır" kuralını kodifiye etmiştir. **Ancak bu ilke mutlak değildir; örf ve âdet uluslararası hukuku kuralları ya da jus cogens normları söz konusu olduğunda üçüncü devletler de yükümlülük altına girebilmektedir (Villiger, 2009; McNair, 1961).**

İkinci temel, ARSIWA md. 16 kapsamında başka bir devletin uluslararası hukuka aykırı eylemine yardım veya yataklık etme sorumluluğudur. **Bu hüküm uyarınca Fransa'nın GKRY'nin 1960 antlaşma yükümlülüklerini ihlal eden eylemlerine bilerek yardımcı olduğunun tespiti halinde tali sorumluluk doğacaktır (Crawford, 2013).**

9.3.2. Fransa ve Jus Cogens: Devlet Egemenliğini Tehdit Eden Eylemler

Fransa'nın sorumluluğuna ilişkin daha güçlü bir argüman jus cogens perspektifinden üretilebilir. Egemenlik hakkı, self-determinasyon ve kuvvet kullanma yasağı gibi emredici uluslararası hukuk normlarına aykırı davranışlara destek vermek, üçüncü devletlerin dahi bu normlardan kaynaklanan dolaylı yükümlülüklerine tabi olmasını gündeme getirebilecektir. Kıbrıs Türklerinin meşru güvenlik çıkarlarını göz ardı eden bir savunma düzenlemesine bilerek taraf olunması bu bağlamda incelenebilir (Ragazzi, 1997; Orakhelashvili, 2006).

9.3. Müşterek Sorumluluk (Joint Responsibility) ve İştirak Hükümleri

9.3.1. ARSIWA Md. 47: Birden Fazla Devletin Aynı Eyleme Katılması

ARSIWA'nın 47. maddesi, aynı uluslararası hukuka aykırı eyleme birden fazla devletin katılması durumunda her devletin kendi payı oranında sorumlu tutulacağını hükme bağlamaktadır. SOFA bağlamında değerlendirildiğinde, GKRY'nin 1960 yükümlülüklerine aykırı düşen egemenlik eylemini gerçekleştirmesi, Fransa'nın ise bu eylemi mümkün kılan hukuki düzeni bilerek tesis etmesi halinde her iki devletin birlikte müşterek uluslararası sorumluluğu doğabilecektir. Bu sorumluluk biçimi teorik düzeyde kalmaya mahkûm olmakla birlikte GKRY ve Fransa'nın hesap verebilirliğine ilişkin diplomatik tartışmalarda son derece güçlü bir argümansal zemin oluşturmaktadır (Crawford, 2013; Nollkaemper ve Jacobs, 2013).

9.3.2. Bir Uluslararası Örgütün Eylemi Olarak AB Çerçevesindeki Boyut

Fransa-GKRY SOFA'sı her ne kadar ikili bir antlaşma niteliği taşısa da söz konusu anlaşmanın Avrupa Birliği'nin kurumsal çerçevesiyle entegrasyon sürecinde gelişmesi, Uluslararası Örgütlerin Sorumluluğuna İlişkin Taslak Maddeler (ARIO, 2011)'in uygulanıp uygulanamayacağı sorusunu gündeme taşımaktadır. AB'nin GKRY'yi Kıbrıs'ın tek meşru temsilcisi olarak tanıyan kurumsal tutumunun SOFA'yı fiilen kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı ve dolayısıyla AB kurumlarına ARIO çerçevesinde dolaylı sorumluluk atfedilebilip edilemeyeceği ise tartışmaya açık bir sorudur (Ryngaert ve Spijkers, 2013).

9.4. Sorumluluğun Sonuçları:

ARSIWA'nın 30. maddesi uyarınca uluslararası hukuka aykırı eylemde bulunan devlet, bu eylemi derhal sona erdirmek (cessation) ve söz konusu eylemin tekrarlanmayacağı güvencesini vermekle yükümlüdür. SOFA bağlamında bu yükümlülük, anlaşmanın feshi ya da revize edilerek 1960 rejimini ihlal eden hükümlerinin giderilmesi

⁹ "Pacta tertiis nec nocent nec prosunt", uluslararası hukukta ve borçlar hukukunda temel bir ilkedir. Kısaca "Sözleşmeler üçüncü kişilere ne zarar verir ne de fayda sağlar" anlamına gelir.

biçiminde somutlaşabilecektir. Pratikte bu yükümlülüğün hayata geçirilmesi siyasi irade gerektirmekte ve şu an itibarıyla son derece güç görünmektedir.

9.5. Örf ve Adet Uluslararası Hukuku Açısından Sorumluluk

1960 antlaşma sistemine ek olarak örf ve âdet uluslararası hukukunun da bu meseledeki rolü incelenmelidir. Özellikle kuvvet kullanma yasağı (BM Şartı md. 2/4), toprak bütünlüğüne saygı ilkesi ve iç işlere karışmama ilkesi gibi temel örf ve âdet kuralları çerçevesinde SOFA'nın GKRY'nin fiilen sahip olmadığı savunma kapasitelerini devreye sokma ve denklemi Türkiye aleyhine yapısal olarak değiştirme etkisi titizlikle incelenmelidir. Bu analiz özellikle şu soruya yanıt aramaktadır: Fransa'nın GKRY üzerinden Doğu Akdeniz'de güç projeksiyonu yapması, Türkiye ile ilgili örf ve âdet uluslararası hukuku yükümlülükleriyle bağdaşmakta mıdır? (Brownlie, 2008; Ragazzi, 1997).

10. OLASI SENARYOLAR VE RİSK ANALİZİ

10.1. Kısa Vadeli Senaryolar (0-2 Yıl)

Senaryo A: Kademeli Konuşlanma ve Sessiz Emsal Oluşturma

Bu senaryoda Fransa, SOFA kapsamındaki konuşlanmayı kamuoyunda görece sessiz bir süreçle gerçekleştirir; sembolik düzeyde kuvvetler ve teçhizat Kıbrıs'a sevk edilir. Fransa, düzenlemenin ikili ve rutin bir güvenlik iş birliğinden ibaret olduğunu öne sürer.

- **Tetikleyici gelişmeler:** Fransız teknik personelinin ya da küçük bir askeri unsurun Kıbrıs'a intikali; Naval Group personelinin GKRY limanlarında göreve başlaması.
- **Riskler:** Fiilî konuşlanmanın geri döndürülemez bir zemin oluşturması; diplomatik protestoların pratikte karşılıksız kalması.
- **Sonuçlar:** Kıbrıs Türklerinin güvenlik algısının bozulması; KKTC liderliğinin Türkiye'den daha güçlü güvenlik taahhütleri talep etmesi.
- **NATO boyutu:** NATO'nun sessiz kalması ve bunu ikili mesele olarak nitelendirmesi; Türkiye'nin ittifak platformlarında itirazlarını dile getirmesi.

Senaryo B: Açık Gerilim ve Diplomatik Kriz

Bu senaryoda Fransız askeri varlığı belirgin hâle gelir; Türkiye sert tepki vererek diplomatik kanalları yoğun biçimde kullanmaya başlar.

- **Tetikleyici gelişmeler:** Fransız savaş uçaklarının Kıbrıs'taki hava üslerinde konuşlandırılması; Türkiye'nin tanımadığı MEB sularında Fransız-Rum ortak tatbikatı icra edilmesi.
- **Riskler:** Fransa ile ikili ilişkilerin ciddi biçimde bozulması; AB nezdinde artan izolasyon; Doğu Akdeniz'de askeri gerginliğin tırmanması.
- **Diplomatik kriz ihtimali:** Türk ve Fransız deniz kuvvetleri unsurlarının tartışmalı sularda karşı karşıya geldiği denizde olay riski gerçekleşebilir.
- **Enerji güvenliği:** GKRY'nin Fransız desteğiyle tartışmalı bloklarda arama faaliyetlerini genişletmesi; Türkiye'nin buna yönelik sert tepkilerinin enerji yatırım ortamını olumsuz etkilemesi.

10.2. Orta Vadeli Senaryolar (2-5 Yıl)

Senaryo C: SOFA'nın Bölgesel Emsal Etkisi

Bu senaryoda Fransa-GKRY SOFA'sı diğer AB üyelerini benzer ikili savunma düzenlemelerine yönlendirir. AB ülkelerinin GKRY ile savunma iş birliği anlaşmaları imzalaması gündeme gelebilir.

- **Tetikleyici gelişmeler:** Fransa-GKRY SOFA'sının sorunsuz sürdürülmesi ve yeni anlaşmaların beklenen herhangi bir dışsal tepkiyle karşılaşmaması.
- **Riskler:** Pek çok AB devletinin GKRY'ye güvenlik taahhütleri vermesiyle diplomatik izolasyonun katlanarak derinleşmesi sonucu doğu Akdeniz'de gerilimlerin derinleşmesi.
- **BM boyutu:** BM müzakere sürecinin giderek anlamsızlaşması; Kıbrıs sorununun ikili anlaşmalar aracılığıyla fiilen çözüme kavuşturulduğu izleniminin yerleşmesi.
- **Sonuçlar:** Ekonomik baskının sürmesi; çözümün önünde yeni engellerin oluşması.

Senaryo D: Kapsamlı Güvenlik Entegrasyonu

Bu uzun vadeli senaryoda Fransa-GKRY SOFA'sı, AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) çerçevesinde derinleştirilir; Fransız varlığı AVRUPA OGSP operasyonu ile bütünleştirilir.

10.3. En Olası ve En Riskli Senaryo Değerlendirmesi

Mevcut konjonktür analiz edildiğinde en olası senaryonun Senaryo A ve B arasında gelişen kademeli süreç olduğu görülmektedir. Fransa konuşlanmayı adım adım hayata geçirirken Türkiye diplomatik kanallardan itirazlarını sürdürecektir, ancak tarafların doğrudan çatışmadan kaçınacağı bu tablo orta vadede yapısal bir istikrarsızlık üretecektir. En riskli senaryo ise Senaryo B ile Senaryo C'nin birlikte gerçekleştiği bileşik bir tablodur. Fransa-GKRY müşterek tatbikatının Türkiye'nin itiraz ettiği MEB sularında icra edilmesi ve eş zamanlı olarak diğer AB üyelerinin

benzer SOFA anlaşmaları imzalamaya yönelmesi, Türkiye'yi köklü politika değişikliklerine zorlayacak; bu süreç riski belirgin biçimde artıracaktır (Morgan, 2003; Posen, 1993).

11. SONUÇ

Fransa ile GKRY arasında 8 Haziran 2026 tarihinde imzalanan Kuvvetlerin Statüsü Anlaşması, Kıbrıs sorununun stratejik ve hukuki boyutunda nitel bir kırılma noktasını temsil etmektedir. Önceki dönemlerde imzalandığı ileri sürülen genel savunma işbirliği belgesinin ötesine geçen bu SOFA, Fransız askeri unsurlarının Güney Kıbrıs'ta kalıcı biçimde konuşlandırılmasına zemin hazırlayarak kendilerince fiilî bir güvenlik mimarisi oluşturmaktadır. Hukuki perspektiften değerlendirildiğinde anlaşma, 1960 İttifak Antlaşması'nda öngörülmeleyen üçüncü devlet askeri varlığını gündeme getirmekte; Garanti Antlaşması'nın koruma altına aldığı anayasal dengeyi zorlamakta ve GKRY'nin adanın tamamı adına egemenlik yetkisi kullanma iddiasını KKTC'nin güvenlik çıkarlarını doğrudan ilgilendiren bir alanda somutlaştırmaktadır. Stratejik perspektiften ise SOFA, Fransa'nın Doğu Akdeniz'e fiziksel olarak dahil olmasını sağlamakta; Türkiye açısından hem hava hem deniz hem de istihbarat boyutlarında somut güvenlik riskleri yaratmakta ve bölgedeki gerilim dinamiklerini hızlandırma potansiyeli taşımaktadır. Özetle; Türkiye'nin hak ve menfaatleri konusundaki tarzının sertleşmesine neden olacak gelişmeler yaşanması ihtimali derinleşmektedir.

KAYNAKÇA

- Anagnostakis, I. (2020). NATO and the Eastern Mediterranean: Managing Alliance Tensions. Athens: ELIAMEP Policy Papers.
- Aust, A. (2007). Modern Treaty Law and Practice (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Aybet, G. (2012). Turkey and NATO: The Strained Partnership. London: Routledge.
- Boyle, F. A. (2009). The Cyprus Problem and International Law. Journal of Hellenic Diaspora, 35(1-2), 1-40.
- Brownlie, I. (2008). Principles of Public International Law (7th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Christou, G. (2004). The European Union and Enlargement: The Case of Cyprus. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Christophorou, C., vd. (2008). Party Change and Party Conflict in Cyprus. Party Politics, 14(1), 99-120.
- Crawford, J. (2012). Brownlie's Principles of Public International Law (8th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Crawford, J. (2013). State Responsibility: The General Part. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ehrlich, T. (1974). Cyprus, the "Warlike Isle": Origins and Elements of the Current Crisis. Stanford Law Review, 18(5), 1021-1098.
- Emilou, N. (2009). The Scope of the Guarantee Treaty. Nicosia: University of Cyprus Press.
- Fleck, D. (ed.) (2014). The Handbook of the Law of Visiting Forces (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Garamfalvi, L. (2002). Status of Forces Agreements and Their Role in International Security. Geneva: DCAF.
- Giegerich, B., vd. (2021). The Mediterranean in NATO: Competing Interests. International Affairs, 97(4), 967-985.
- Hannay, D. (2005). Cyprus: The Search for a Solution. London: I.B. Tauris.
- Howorth, J. (2018). Strategic Autonomy and EU-NATO Cooperation: Why it Matters. Journal of European Public Policy, 25(10), 1465-1486.
- Karaveli, H. (2018). Turkish Foreign Policy: Continuity and Change. London: I.B. Tauris.
- Ker-Lindsay, J. (2011). The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know. Oxford: Oxford University Press.
- Kyriakides, S. (1968). Cyprus: Constitutionalism and Crisis Government. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lacher, W. (2020). Libya's Fragmentation: Structure and Process in Violent Conflict. London: I.B. Tauris.
- Leal-Arcas, R. (2013). Energy Security in the Eastern Mediterranean. London: Routledge.
- McCoubrey, H. ve White, N. (1992). International Law and Armed Conflict. Aldershot: Dartmouth.
- McNair, A. (1961). The Law of Treaties. Oxford: Oxford University Press.
- Morgan, P. M. (2003). Deterrence Now. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nau, H. ve Heuser, B. (2022). France's Strategic Posture in the Indo-Pacific and Mediterranean. Survival, 64(2), 7-32.
- Özel, S. (2020). Turkey's New Foreign Policy and the Eastern Mediterranean. Istanbul: TESEV Publications.
- Palley, C. (2005). An International Relations Debacle: The UN Secretary-General's Mission of Good Offices in Cyprus 1999-2004. London: Hart Publishing.
- Panagiotou, R. (2021). The Franco-Greek Defence Pact and Cyprus. Mediterranean Politics, 26(3), 345-362.
- Paul, T. V. (2005). Soft Balancing in the Age of U.S. Primacy. International Security, 30(1), 46-71.
- Pericleous, C. (2009). The Cyprus Referendum: A Divided Island and the Challenge of the Annan Plan. London: I.B. Tauris.
- Polyviou, P. (1980). Cyprus: Conflict and Negotiation, 1960-1980. London: Duckworth.
- Posen, B. R. (1993). The Security Dilemma and Ethnic Conflict. Survival, 35(1), 27-47.
- Reddaway, J. (1986). Burdened with Cyprus: The British Connection. London: Weidenfeld and Nicolson.
- Ress, G. (2000). The Legal Status of Guarantee Treaties in International Law. German Yearbook of International Law, 43, 68-112.
- Richmond, O. ve Ker-Lindsay, J. (2001). The Work of the UN in Cyprus. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Ronzitti, N. (1981). Rescuing Nationals Abroad through Military Coercion. Dordrecht: Martinus Nijhoff.

- Stivachtis, Y. (2010). The Enlargement of the European Union and NATO. Lanham: Lexington Books.
- Thirlway, H. (2013). The Sources of International Law. Oxford: Oxford University Press.
- Trimikliniotis, N. (2012). Nationalism and the Reformulated Cyprus Problem. *Journal of Modern Greek Studies*, 30(2), 263-290.
- Trybus, M. ve White, N. (2019). *European Security Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Tzimitras, H. (2018). *Cyprus and the Two-State Solution*. Nicosia: PRIO Cyprus Centre.
- Tzimitras, H. ve Hadjiyianni, A. (2016). *Hydrocarbon Prospects and Regional Dynamics*. Nicosia: PRIO Cyprus Centre.
- Tziarras, Z. (2019). *The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean*. Nicosia: PRIO Cyprus Centre.
- Villiger, M. (2009). *Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*. Leiden: Martinus Nijhoff.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Warbrick, C. (2001). Recognition of States and the New German States. *International and Comparative Law Quarterly*, 41, 473-494.
- Williams, M. (2019). *NATO's Eastern Flank and Mediterranean Strategy*. Washington: Brookings Institution Press.
- Wilson, H. (2000). *International Law and the Use of Force by National Liberation Movements*. Oxford: Clarendon Press.
- Wohlforth, W., vd. (2007). Testing Balance-of-Power Theory in World History. *European Journal of International Relations*, 13(2), 155-185.
- **Birincil Kaynaklar / Uluslararası Antlaşmalar ve Belgeler**
 - Kıbrıs Cumhuriyeti Garanti Antlaşması (Treaty of Guarantee), 16 Ağustos 1960, UNTS 382, No. 5476.
 - Kıbrıs Cumhuriyeti İttifak Antlaşması (Treaty of Alliance), 16 Ağustos 1960, UNTS 397, No. 5712.
 - Kıbrıs Cumhuriyeti Kuruluş Antlaşması (Treaty of Establishment), 16 Ağustos 1960.
 - Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, 1960.
 - Fransa-GKRY Kuvvetlerin Statüsü Anlaşması (SOFA), 8 Haziran 2026 [imzalanmıştır].
 - BM Güvenlik Konseyi Kararı 186 (1964), S/RES/186, 4 Mart 1964.
 - BM Güvenlik Konseyi Kararı 541 (1983), S/RES/541, 18 Kasım 1983.
 - BM Güvenlik Konseyi Kararı 550 (1984), S/RES/550, 11 Mayıs 1984.
 - BM Güvenlik Konseyi Kararı 789 (1992), S/RES/789, 25 Kasım 1992.
 - NATO Kuvvetlerin Statüsü Anlaşması (London Agreement), 19 Haziran 1951, UNTS 199, No. 2678.
 - Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi (VCLT), 23 Mayıs 1969, UNTS 1155, No. 18232.
 - Uluslararası Hukuk Komisyonu (ILC), Devletlerin Uluslararası Hukuka Aykırı Eylemlerinden Sorumluluğu Taslak Maddeleri (ARSIWA), A/56/10 (2001).